

Opinió > Carles Boix | 00:00 h.
09/09/2011

Penjant d'un fil

ESPANYA NO TÉ REMEI (... SI ENS LA MIREM AMB ULLERES AUTONOMISTES)

"Els catalans que es queixen que Espanya no té remei tenen tota la raó"

Carles Boix

Ara fa dos dies vaig publicar un article, [El sainet constitucional](#), on indicava que la reforma de l'article 135 és buida de contingut (perquè no fixa cap límit de dèficit i no determina cap mecanisme creïble per mantenir l'estabilitat pressupostària) i constata que, com a màxim, l'únic que fa és introduir més ineficiències en el procés fiscal espanyol.

No hi vaig comentar, però, les implicacions de la reforma per a l'autonomia catalana i l'Estat autonòmic espanyol en general per dues raons. Primer, havia de complir els límits d'espai que imposen els diaris de paper. Segon, estic convençut que els seus efectes immediats sobre Catalunya seran mínims perquè la reforma no altera el statu quo actual on, tant de facto com per llei, el Ministeri d'Economia i Hisenda té ben collada la Generalitat de Catalunya: mirin sinó com [la ministra Salgado acaba de cridar el conseller Mas-Colell a consultes](#).

El que em sembla interessant discutir aquí és el sentit de les esmenes que CiU va intentar introduir a les Corts. La setmana passada el partit governant a Catalunya va plantejar al Congrés de Diputats dos tipus de propostes (articulades en vuit esmenes): (1) la primera plantejava la possibilitat que els parlaments autonòmics poguessin emetre deute públic i decidir els casos excepcionals que havien de permetre superar els límits de dèficit estructural; (2) la segona demanava que la llei orgànica regulés "la fixació dels límits relatius al dèficit fiscal territorial estructural de cada comunitat" i, sobretot, que garantís "que en cap cas no s'alterin les posicions prèvies d'aportació per càita al PIB per part de cada comunitat, respecte a les posicions finals en renda per càpita disponible ajustada pels preus".

Com era d'esperar, PP i PSOE es van negar en rodó a recollir-les, tot i que per raons diferents. Ara toca, però aclarir-les per intentar convèncer al sr Duran Lleida i als diputats convergents que la possibilitat d'encaix a Espanya no existeix per raons ben lògiques.

(1) Primera proposta o el problema de la llibertat dels parlaments autonòmics.

La primera proposta de CiU (de deixar autonomia financera als parlaments autonòmics) no solament hagués matat el propòsit de la reforma constitucional (convèncer als europeus que Espanya s'ha disciplinat fiscalment) sinó que, de fet, hagués tirat per terra tot l'edifici polític-financer existent. Simplificant força, al món hi ha dos grans models de gestió pressupostària: el francès i el suís o nordamericà. Al model francès, l'Estat central recapta els impostos i decideix

taxativament quines són les despeses a fer (bé directament des de París o pels prefectes o indirectament per “regions” i municipis). Suïssa és, per suposat, l’extrem contrari: cada nivell de govern (Estat federal, cantons) té plena o gairebé plena autonomia per gastar i determinar impostos. Tots dos models funcionen bé perquè no hi ha diferenciació entre qui decideix la despesa i qui estableix els impostos. Transitòriament poden haver-hi desequilibris pressupostaris, però a llarg termini els comptes han de quadrar perquè sinó el crèdit de l’Estat o del cantó corresponent se’n va en orris. En altres paraules, i com passa a la vida privada, si qui gasta és responsable de recaptar, les coses funcionen passablement bé. Un es fa la casa o es compra l’apartament que s’adequa al seu pressupost, obté el crèdit necessari i, si Déu vol, el torna al llarg de la seva vida laboral.

El model espanyol barreja, però, els dos sistemes: d’una banda el gran recaptador és l’Estat; d’altra banda, les comunitats autònomes executen una bona part de la despesa. Certament, aquesta despesa vé fortament determinada per l’atribució de competències des del centre. Però hi ha un marge de maniobra que permet a les comunitats autònomes passar-se de despesa, més enllà del que poden pagar segons els pressupostos aprovats a les Corts. I si, a sobre, esperen que l’Estat les acabi rescatant si no poden pagar els seus deutes, encara tenen més incentius per damunt de les seves possibilitats. De fet, aquest és el mateix problema que, en gros, pateixen Europa i Grècia: els grecs han comès tota mena d’imprudències tot raonant que els amics germànics, espantats davant d’un col·lapse general del sistema, acabaran cobrint tots els seus forats fiscals.

Per evitar aquesta situació d’indisciplina fiscal generalitzada, només hi ha una solució. L’Estat central ha d’imposar mecanismes de control sobre la despesa i el deute autonòmics: per exemple, obligant a les autonomies a demanar permís per emetre deute públic. Aquest sistema de control, que ha fallat a Espanya aquests darrers anys (només cal pensar en el cas d’Extremadura), hauria desaparegut completament si haguessin triomfat les esmenes de CiU. Cada parlament autonòmic hauria tingut plena capacitat d’endeutar-se (sense haver d’enfrontar-se a la qüestió de posar impostos i empipar els seus ciutadans directament). Naturalment, això hauria estat mortal per a Catalunya perquè és indubtable que totes les autonomies endeutades i fiscalment irresponsables (i n’hi ha moltes a la pell de toro), al capdavant s’haurien aliat per exigir als catalans (valencians i balears inclosos) que els paguessin els deutes via més impostos i transferències.

Vol dir això que demanar més poder fiscal per a Catalunya és dolent? Sí si solament es tracta d’obtenir més llibertat d’endeutar-se per a tothom. Per suposat, si CiU hagués exigit la sobirania fiscal plena (i l’hagués obtingut) hauríem sortit de l’atzucac imposat per un conjunt d’autonomies de tercera que han gastat com estats de primera. Amb la sobirania fiscal, haurien anat a parar al model suís de distribucions de càrregues fiscal, un model on, com als Estats Units, cada cantó (o estat en el cas americà) és responsable de les seves finances i de la seva vida col·lectiva.

(2) Segona proposta o la proposta del pacte fiscal.

La segona proposta de CiU equivalia a constitucionalitzar un pacte fiscal moderat. Ara bé, en comptes d’establir un límit del dèficit fiscal com a percentatge del PIB o d’exigir el concert a la basca, l’esmena es dirigia a blindar els rànquings de les comunitats – esdir, a introduir el famós principi d’ordinalitat.

El problema, per suposat, és que, si la memòria no em falla, aquesta proposta de no alteració del rànking de la renda final de Catalunya o de manteniment del “principi d’ordinalitat” va ser una de les grans parets mestres de l'Estatut de 2006 que va desaparèixer a mans de les Corts espanyoles. I que, per si de cas, va merèixer per part del TC l'amputació i reinterpretaió de parts de l'article 206 de la darrera versió de l'Estatut per deixar ben clar que el principi de solidaritat havia de dominar taxativament les finances catalanes.

En una paraula, les esmenes de CiU van ser una pèrdua de temps – llevat que hagin servit per demostrar en carn pròpia (la de la part autonomista de CiU) que aquest camí de modificacions constitucionals o legals, que Catalunya ja ha fet diverses vegades, no porta enlloc. I, que, per tant, és hora de canviar d'agenda, de programa i d'estratègia.

De fet, si el sr. Duran vol ser coherent amb les seves darreres declaracions sobre el seu allunyament respecte a Espanya, hauria de passar a reconèixer que aquest primer assaig per assolir el pacte fiscal (en forma de principi d'ordinalitat o de límit de dèficit o de concert autèntic) ja ha fracassat i que, per tant, el programa electoral que defensa per al 20-N no té cap sentit.

Els catalans que es queixen que Espanya no té remei tenen tota la raó. Les nacions o Estats sòlids no tenen remei. Si en tinguessin, s'ensorrarien. Per això, deixin d'intentar posar-hi tants remeis i encetin una altra via.

3 **Ignorant 2.0:** Gràcies per aclarir-ho. Evidentment, la reforma "expres" d...